दैनिकं ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमसंस्कृतवार्ताः

himsanskritvartah
e-Sanskritnewspaper
नवा प्रेरणा नवोत्साहः

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-3 ■ अङ्क-74

1

07.01.2024 रविवासरः वि.सं. २०८० पौषकृष्णः एकादशी पौषः 23 प्रविष्टांशः

Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

महानाटीनृत्यस्य ताले पुनः उल्लासः मनाली-शरदानन्दोत्सवे वाम-तटस्य महिलाभिः कृतं महानाटीनृत्यम् 2

उज्जयिनीस्थमहर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिक-विश्वविद्यालये राष्ट्रिय कार्यशालायाः समापनम् 3

विश्वस्य प्रथमो भारतीयविज्ञानी आर्यभट्टः 4

प्रक्षेपास्त्रस्य वेगेन वर्धमानः अस्ति देशः,

जर्मनी-जापानं पृष्ठे त्यक्ष्यति- उपराष्ट्रपतिः जगदीपधनखड़ः

हिमसंस्कृतवार्ता- हमीरपुरम्। उपराष्ट्रपतिना जगदीपधनखड़ेन उक्तं यत् अमृतकालस्य समये प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी देशस्य सशक्तनेतृत्वस्य आधारं स्थापितवान्। २०४७ तमवर्षपर्यन्तं भारतं विश्वस्य उत्तमदेशेषु अन्यतमं भविष्यति । देशः अधुना प्रक्षेपास्त्रस्य वेगेन अग्रे गच्छति, न तु वृषभशकटस्य । भारतं इङ्ग्लैण्डं, कनाडा, फ्रान्स् च त्यक्तवान् । वयं पञ्चमी महाशक्तिः अभवाम। भारतं अपि ५-६ वर्षेभ्यः परं जापानं जर्मनीदेशं च त्यक्त्वा अग्रे गमिष्यति। उपराष्ट्रपतिः अवदत् यत् एषः परिवर्तनशीलः भारतदेशः अस्ति। समुद्रे स्थितं विदेशीयं जलपोतं विगते दिवसे एव समुद्री-वञ्चकैः गृहीतम्। तेषु १५ भारतीयाः अपि तेषां निग्रहे आसन् । भारतीयनौसेना न केवलं तान् उद्धारितवती अपितु समुद्रे भारतमातुः जयम् इति घोषान् अपि उत्थापितवती। अधुना देशे भ्रातृ-भ्रातुपुत्रस्य भ्रष्टाचारस्य च युगं नास्ति। पूर्वकाले केचन जनाः स्वं नियमात् उपरि मन्यन्ते स्म, परन्तु वर्तमानकाले कोऽपि नियमात् उपरि नास्ति ।शनिवासरे उपराष्ट्रपतिः हमीरपुरस्य पुलिसरेखाभूमौ एकतः श्रेष्ठयोजनायाः ५००तमकेन्द्रस्य उद्घाटनसमये सहस्रशः छात्रान् सम्बोधयन् आसीत्। सः मध्याह्न १२:०० वादने स्वपत्न्या डॉ. सुदेशधनखड़वर्यया सह आगतः। सर्वप्रथमं दोसड़कापुलिस-लाइन-प्राङ्गणे केन्द्रीयमन्त्री अनुरागठाकुरस्य 'एकतः श्रेष्ठ' उपक्रमस्य कार्यक्रमं प्राप्तवान्। तदनन्तरं सः भारतीयप्रौद्योगिकीसंस्थाने (एनआईटी) हमीरपुरे आयोजिते विकसितभारतस्य २०४७ तमे युनां भूमिका कार्यक्रमे प्राप्तवान् । अत्र तेन संवादः कर्तव्यः आसीत्, परन्तु समयस्य अभावात् सः छात्राणां प्रश्नान् ग्रहीतुं न शक्तवान् । अस्मिन्नवसरे राज्यपालः शिवप्रतापशुक्लः, केन्द्रीयमन्त्री अनुरागठाकुरः, हिमाचलसर्वकारस्य मन्त्रिमण्डलमन्त्री राजेशधर्माणी च अपि उपस्थिताः आसन् ।अनुरागठाकुरस्य योजनाः २४ कैरेटस्वर्णम्उपराष्ट्रपतिः अवदत् यत् १९९० तमे वर्षात् हिमाचलेन सह तस्य सम्बन्धः अस्ति। तस्य गृहे अधिकतमानि शिरस्त्राणि सन्ति चेत् तानि हिमाचलतः सन्ति। केन्द्रीयमन्त्री अनुरागठाकुरः राज्यं प्रति स्नेहं अधिकं वर्धितवान् अस्ति। अहं सर्वदा सांसदान् वदामि यत् अनुरागप्रतिरूपं स्वीकुर्वन्तु। सः स्वयमेव एतत् आदर्शं स्वीकर्तुं गच्छति। सः अनुराग ठाकुरस्य योजनाः २४ कैरेटसुवर्णम् इति वर्णितवान् । सः अवदत् यत् अनुरागः स्वास्थ्याय, सेवायाः, महिलानां उत्थानस्य च कृते महत् कार्यं कृतवान् अस्ति। सः राज्यसभायां सांसदेभ्यः आह्वानं करिष्यति यत् ते एतत् आदर्शं स्वीकुर्वन्तु।

भारतेन गते वित्तीयवर्षे षष्टिः लक्ष कोट्यधिकानाम्

उत्पादानाम् निर्यातः कृतः-वाणिज्योद्योगमन्त्री पीयूषगोयलः

वाणिज्योद्योगमन्त्रिणा पीयूषगोयलेन कथितं यत् भारतेन गते वित्तीयवर्षे षष्टिः लक्ष कोट्यधिकानाम् उत्पादानाम् निर्यातः कृतः। भारतीय मानक ब्यूरो-इत्येतस्य संघटनस्य सप्तसप्ततितमं स्थापना दिवसं दृश्य-श्रव्य-परान्तर्जालीयमाध्यमेन सम्बोधयन् वाणिज्यमन्त्रिणा श्रीगोयलेन सबलेन प्रतिपादितं यत् उच्चगुणवत्तायुतं मानकं भारतदेशं उच्चाकांक्षाः दातुं साहाय्यं करिष्यति। अनेनैव भारतदेशः विकसितराष्ट्रं भवितुं शक्नोति । असौ कथितवान् यत् देशस्य चत्वारिंशदधिक-त्रिशताधिकेषु जनपदेषु हॉलमार्किंग-सौविध्यानि सन्ति अपि च सार्ध-चत्वारि- लक्षं-वस्तूनाम् हॉलमार्किंग मानकं क्रियते। राष्ट्रं आत्मनिर्भरं निर्मातुं प्रयासानां प्रशंसां कुर्वता श्रीगोयलेन अभिव्यक्तं यत् चतुर्दशाधिक-द्विसहस्रतमवर्षस्य अपेक्षायां साम्प्रतं यावत् क्रीडनकाणाम् आयाते द्विपञ्चाशत्-प्रतिशतं अपचितिः समागता । असौ भारतीय-मानक-ब्यूरो बी.आई.एस. इत्यस्य भूमिकायाः प्रशासनं कुर्वन् प्रावोचत् यत् सम्पूर्णविश्वेन भारते निर्मितानाम् उत्पादानं गुणवत्ता अभिज्ञायते । अत्रावसरे भारतीय मानक ब्यूरो इत्याख्यस्य महानिदेशकः प्रमोदकुमार तिवारी मानकीकरणस्य जागरणाय बलं प्रदत्तवान्।

भारतीयनौसेनायाः विशेषेन दलेन सोमालियातटस्य अपहृतात् वस्तुवाहक-पोतकात् २१ जनाः सुरक्षिततरुपेण विमोचिताः

भारतीय नौसैन्यबलं सोमालियातटस्य समीपे अपहृतस्य वस्तुवाहकपोतस्य एम. वी. लीला नॉर्फोकइत्येतस्य पञ्चदश-भारतीयैः नागरिकैः सह चालकदलस्य एकविंशतिः सदस्यान् विमोचितवत्। गुरूवासरे वस्तुवाहक पोतात् अपहरणस्य संकेतं संप्राप्य नौसेन्ये बलेन स्वीय-युद्ध पोतं आई. एन. एस. चेन्नई, इत्यमुं प्रेषयित्वा इदं सागरीय समुद्धारकार्यं चालितम्। नौसेनया प्रोक्तं यत् नौसेनायाः अभिजात सागरीय-सेना 'मार्कोस' इति स्वच्छता अभियानं कृत्वा अपहरणकारिणां अनुपस्थितेः पुष्टिं कृतवती । भारतीयैः नागरिकैः सह एकविंशतिः चालकाः च सुरक्षिताः सन्ति।

निर्वाचनाय ई. वी. एम् इति यन्त्रं पूर्णतयाः विश्वसनीयमस्ति – निर्वाचनायोगः

निर्वाचनायोगेन मतदाने प्रयुक्तयोः वीवी पैट इलेक्ट्रॉनिक वोटिंग-यन्त्रयोः सम्बद्धे कांग्रेसमहासचिवस्य जयरामरमेशस्य आरोपाः विखण्डिताः। प्रोदीरितं च यत् निर्वाचनाय ई. वी. एम् इति यन्त्रं पूर्णतयाः विश्वसनीयमस्ति । आयोगेन वक्तव्यमिदं जयराम रमेशस्य पत्रस्य प्रत्यत्तरे कथितम्। ध्यातव्यमस्ति यत् श्रीजयरामेण वी. वी. पैट इत्येतस्य प्रकरणे चर्चायै आई. एम्. डी. आई. इत्येतस्य संघटितदलस्य नेतृभिः साकं आयोगेन सह सम्मेलनाय अभ्यर्थनं कृतमासीत्।

उपलब्धिः

आदित्य एल-1 इसरो द्वारा तस्य अन्तिमायां निर्धारितकक्षायां स्थापितः

भारतीयान्तरिरक्षानुसन्धान-संघटनेन भारतस्य प्रथमं सौराभियानं आदित्य एल-१ इति उपग्रहः तस्य अंतिमायां निर्धारित कक्षायां स्थापितः । इसरोइत्यनेन संघटनेन संसूचितं यत् आदित्य-एल-वन इति उपग्रहः अद्य एल-वन-बिन्दुं सम्प्राप्तवान्। ध्यातव्यमस्ति यत् एल-वन्-इति बिन्दुः पृथिवीतः भूयोऽपि पञ्चदश-लक्ष-किलोमीटरमितं यावत् दूरे स्थितास्ति अस्मात् स्थानात् सूर्यस्य दूरतापि पञ्चदशलक्षकिलोमीटरमितमेव अस्ति। अवधेयं वर्तते यत् आदित्य एल वन् इति उपग्रहः आन्ध्र प्रदेशस्य श्रीहरिकोटायाः गतवर्षस्य सितम्बरमासस्य द्वितीये दिनांके प्रक्षेपितः। अनुमानमिदमासीत् यत् अयं उपग्रहः अग्रिम-पञ्चवर्षाणि यावत् स्वीय कक्षायामेव भविष्यति। अस्मिन् अवसरे प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी स्वीय-आशीर्वचोभिः इसरोसंघटनम् अभिसिञ्चितवान्। विश्वासमिपि अभिव्यक्तवान् यत् अस्माभिः विज्ञानस्य नवीन सीमा अपि प्राप्स्यते। केन्द्रीय- विज्ञान-प्रौद्योगिकी मन्त्री डॉ. जितेन्द्रसिंहः कथितवान् यत् एतत् भारतय गर्वयुतं वर्षं अस्ति यतोहि प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः नेतृत्वे राष्ट्रेण एका महत्वपूर्णा सफलता समर्जिता। यतः आदिय एल. वन. इति उपग्रहः स्वीयायां अन्तिमायां कक्षायां प्रविशत्। अपि च पृथ्वी-सूर्ययोः सम्बन्धे अन्वेषणं करिष्यति। आदित्य एल. वन. उपग्रहः सूर्यस्य कोरोना निरीक्षणाय अध्ययनाय च सम्प्रेषितः भारतस्य प्रथमः सौराभियानस्य उपग्रहो वर्तते।

सुभाषितम्

हिमसंस्कृतवार्ताः

श्रोतं श्रुतनैव न तु कुण्डलेन
दानेन पार्णिन तु कंकणेन।
विभाति कायः करुणापराणाम्
परोपकारैर्न तु चंदनेन॥

भावार्थ- काय की शोभा कुण्डल से नहीं बल्कि ज्ञानवर्धक वचन सुनने से है, हाथ की शोभा कंकण से नहीं बल्कि दान देने से है और काया (शरीर) चन्दन के लेप से दिव्य नहीं होता बल्कि परोपकार करने से दिव्य होता है।

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकं ई-संस्कृतवार्तापत्रम्
हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

07.01.2024 रविवासरः वि.सं. २०८० पौषकृष्णः एकादशी पौषः 23 प्रविष्टांशः
Website- www.himsanskritam.com Email-himsanskrit@gmail.com

हिमाचले ५५ लक्षाधिकाः मतदातारः पञ्जीकृताः, १०४८८२ नवीनाः पञ्जीकृताः-निर्वाचनविभागः

हिमसंस्कृतवार्ता- शिमला। हिमाचलप्रदेशे भावचित्रमतदातृसूचौ ५५,५६,००१ मतदातारः पञ्जीकृताः सन्ति । अत्र २८,०७,३८७ पुरुषाः, २७,४८,५७८ महिलाः, ३६ तृतीयलिङ्गिनः च सन्ति । एतदतिरिक्तं २५ प्रवासी मतदातारः अपि अत्र समाविष्टाः सन्ति । १८ तः १९ पर्यन्तं आयुवर्गस्य ४८,१८३ नवीनमतदातृणां नाम मतदातृसूचौ पञ्जीकृतम्। सुलह-क्षेत्रे अधिकतमं १,०४,६१२ मतदातारः, न्यूनतमं २५,०४३ मतदातारः लाहौल-स्पीति-विधानसभाक्षेत्रे सन्ति। मुख्यनिर्वाचनपदाधिकारी मनीषगर्गः अवदत् यत् भारतस्य निर्वाचन-आयोगेन अनुमोदितस्य समयसूचनानुसारं भावचित्रमतदातृसूचौ विशेषसारांशपुनरीक्षणस्य कार्यं २०२४ जनवरी १ दिनाङ्के सम्पन्नम् अस्ति। राज्ये ५४,९७,२१६ मतदातृणां नामानि पञ्जीकृतानि। पुनरीक्षणकाले १,०४,८८२ नूतनाः मतदातारः पञ्जीकृताः । एतदतिरिक्तं मृत्योः, स्थानपरिवर्तनस्य, द्विगुणपञ्जीकरणस्य च कारणेन मतदातासूचिकातः ४६,०९७ मतदातृणां नामानि निष्कासितानि सन्ति । प्रकाशिताः मतदातृसूचयः जिला निर्वाचनकार्यालयेषु, निर्वाचन पञ्जीकरण-अधिकारी (एडीएम तथा एसडीएम), सहायक-निर्वाचन- पञ्जीकरण-अधिकारी (तहसीलदार तथा नायब तहसीलदार) इत्येतेषां कार्यालयेषु अपि च प्रत्येकं मतदानकेन्द्रषु मतदानकेन्द्रस्तरस्य अधिकारीणां पार्श्वे च निरीक्षणाय उपलब्धाः सन्ति। एतस्य अतिरिक्तं निर्वाचनविभागस्य जालपुटे http://ceohimachal.nic.in इत्यत्र तथा मतदातापटले मतदातासूचिकाः अपि उपलभ्यन्ते। मुख्यनिर्वाचनाधिकारी मनीषगर्गः निर्वाचनविभागस्य मुख्यालये राजनैतिकदलानां प्रतिनिधिभिः सह मिलित्वा अन्ततः प्रकाशितानां भावचित्ररहितमतदाता-सूचीनां पीडीएफ स्मृतिश्लाकाद्वारा (पेनड्राइवद्वारा) दत्तवान्।

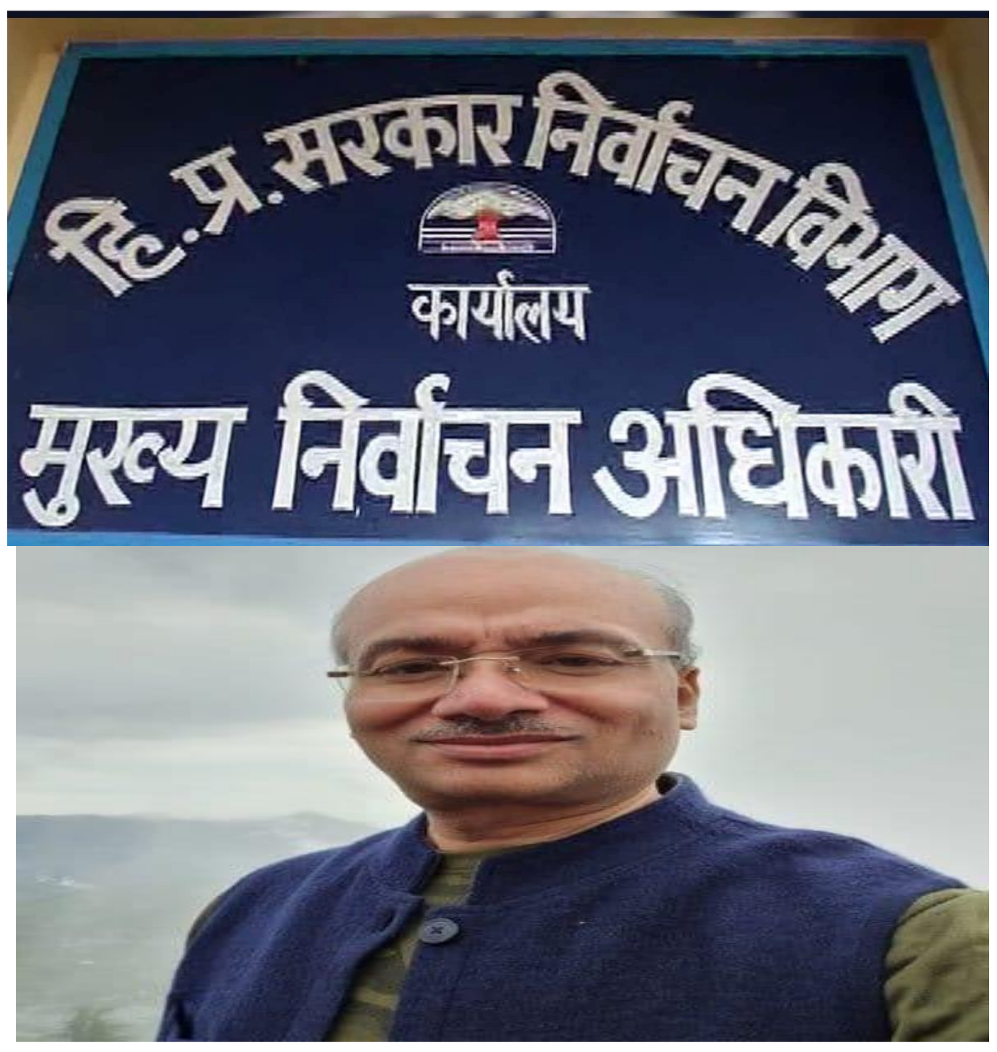

महानाटीनृत्यस्य ताले पुनः

उल्लासः मनाली-शरदानन्दोत्सवे वाम-तटस्य महिलाभिः कृतं महानाटीनृत्यम्

हिमसंस्कृतवार्ता- मनाली। पर्यटननगर्य्यां मनाल्यां आयोजितस्य राष्ट्रियस्तरस्य शीतकालीन-आनन्दोत्सवस्य चतुर्थे भागे मनाल्याः वामतटस्य महिलाः मॉलमार्गे कुल्लवीनाटीं कृत्वा संस्कृतिसंरक्षणस्य प्रचारस्य च सन्देशं दत्तवत्यः। दक्षिणतटस्य १२३ महिलासमूहानां १२०० तः अधिकाः महिलाः नाटी-प्रदर्शनं कृतवत्यः । शिशिर-आनन्दोत्सवस्य आकर्षणस्थानमहानाटीनृत्ये वामदक्षिणतटयोः महिलानां मध्ये स्पर्धा आसीत् । शुक्रवासरे दक्षिणतटस्य महिलाः प्रतियोगितायां भागं गृहीतवत्यः। ततः पूर्वं जनवरी-मासस्य ३ दिनाङ्के वामतटस्य महिलाभिः महानाटी-प्रदर्शनं कृतम् आसीत् । प्रथमस्थानस्य दलं एकलक्षरूप्यकाणां पुरस्कारं प्राप्स्यति, द्वितीयस्थानस्य दलं ५०,००० रूप्यकाणां पुरस्कारेण सन्तुष्टं भवितुम् अर्हति। मनाली-नगरस्य मॉल-मार्गे प्रातः ११ वादने कुल्लवी-वेषधारिभिः महिलाभिः अद्भुतं नृत्यं कृतम् । कुल्लवीगायकाः स्वसमूहेन सह मञ्चात् कुल्लवीगीतानि गायन् सर्वाः महिलाः नृत्यं कृतवत्यः । एतद् महानाटीनृत्यम् दृष्ट्वा मनालीं प्राप्ताः सहस्रशः पर्यटकाः हिमाचलीसंस्कृतौ उन्मत्ताः अभवन् ।

महानाटी-आयोजक-समिति-सदस्यः बालकराम इत्यनेन उक्तं यत् महिलाभिः पौराणिकाभूषणेषु चन्द्रहारः, बालू, बाजूबन्धः, पंजेब, त्रीणि पुष्पाणि युतानि वस्त्राणि परिधाय कुल्लवी नृत्यं कृत्वा संस्कृतिरक्षणे बलं दत्तम्। मनाली-नगरस्य एसडीएम रमनकुमारः शर्मा इत्यनेन उक्तं यत् शिशिरकार्निवालं सफलं कर्तुं सर्वप्रयत्नाः कृताः। विधायकः भुवनेश्वरगौडः अवदत् यत् मानवजातेः विकासस्य इतिहासे संस्कृतेः भूमिका महत्त्वपूर्णा अस्ति। संस्कृतिसंरक्षणं प्रवर्धनं च आवश्यकं इति उक्तवान्। मनलीनगरस्य महिलाभिः सुन्दरं महानाटीनृत्यम् कृत्वा महिलासशक्तिकरणसहितं संस्कृतिसंरक्षणस्य प्रचारस्य च सन्देशः दत्तः।

भूषाचार-प्रदर्शने अपि लोकसंस्कृतेः दर्शनं दृष्टम्

शीतकालीन-आनन्दोत्सवस्य चतुर्थे दिने भूषाचार-प्रदर्शने (फैशनप्रदर्शने) बहु तालीवादनं प्राप्तम् । जागृतिकलामञ्चमनालीतः कलाकाराः सूर्यसंस्कृतिदलबनोगी, द वारियर् दलम् कुल्लु, परफेक्ट् डान्स क्लब जम्मू इत्येतेषां कलाकारैः भूषाचारस्य प्रदर्शनं कृतम्। कार्निवलस्य चतुर्थे दिने मनुरङ्गशालायां सांस्कृतिककार्यक्रमाः आयोजिताः । अन्ते प्रतिभाप्रदर्शनप्रतियोगिता आरब्धा । अस्यां स्पर्धायां षट् दलानि भागं गृहीतवन्तः । कुल्लुतसांस्कृतिककलासंगमः कुल्लू, लोकनृत्य-अकादमी फिरोजपुरं, जागृतिकलामंचः मनाली, हरिहरनादं, ब्लैकस्पाइडर एवं रुद्र द अल्टीमेट इत्येतेषां संस्थानां नायकैः भागं स्वीकृतम्।

२०२७ तमे वर्षे स्वावलम्बी २०३२ तमे वर्षे च देशस्य समृद्धतमं राज्यं भविष्यति हिमाचलम् : सुखविन्दरसिंहसुक्खुः

हिमसंस्कृतवार्ता- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। हिमाचलप्रदेशः २०२७ तमवर्षपर्यन्तं आत्मनिर्भरं २०३२ तमवर्षपर्यन्तं देशस्य समृद्धतमः राज्यं भविष्यति । अस्य कृते व्यवस्थापरिवर्तनस्य अन्तर्गतं बहूनि कार्याणि क्रियन्ते । मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः नाहननगरस्य ऐतिहासिकचौगानप्राङ्गणे जनसभां सम्बोधयन् एतत् उक्तवान्। सुखविन्दरसिंहसुक्खुः उक्तवान् यत् वयं कार्यं स्थगितुं न इच्छामः, वयं जनसामान्यस्य कृते कार्यं कर्तुम् इच्छामः। अस्य अन्तर्गतं राज्यस्य काङ्ग्रेस-सर्वकारेण एकवर्षे २० सहस्राणि कार्याणि प्रदत्तानि सन्ति ।अद्य सर्वे भ्रष्टाः कारागृहे सन्तिएतानि सर्वाणि स्वीकृतानि पदस्थानानि मार्चमासस्य ३१ दिनाङ्कात् पूर्वं पूरितानि भविष्यन्ति। भारतीयजनतापक्षे खननं कृत्वा सः अवदत् यत् हमीरपुरसेवानिर्वाचनमण्डलं भाजपाशासनकाले भ्रष्टाचारस्य गुहा अभवत्। भाजपानेतारः स्वबन्धुजनानाम् रोजगारं दातुं प्रश्नपत्रस्य रहस्योद्घाटनम् कृतवन्तः, अतः निर्धनाः बालकाः परीक्षायाः बहिः त्यक्ताः। यदा अस्माकं सर्वकारः आगतः तदा वयं भ्रष्टकर्मचारिणः गृहीतवन्तः अद्य सर्वे भ्रष्टाः कारागृहे सन्ति। सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अवदत् यत् अधुना नूतनः चयन-आयोगः निर्मितः अस्ति।विगत ६ मासेषु उद्घटितानि शिक्षणसंस्थानानि पिहितानि - मुख्यमंत्रीविभागेषु विविधपदेषु नियुक्त्यर्थं प्रक्रिया प्रचलति। राज्यस्य आर्थिकदशा सुष्ठु नास्ति चेदपि वयं अस्माकं युनां कृते जीविकां प्रदास्यामः। राजीवगान्धी-स्टार्टअप- योजनायाः अन्तर्गतं १००० युवभ्यः विद्युत्वाहनेषु अनुदानं दत्त्वा जीविकायाः अवसराः प्रदत्ताः सन्ति। भाजपाशासनस्य गतषड्मासेषु उद्घाटितेषु शैक्षणिकसंस्थानेषु शिक्षकाः न आसन्, यस्मात् कारणात् पञ्चमश्रेण्याः छात्रः द्वितीयश्रेणीपुस्तकमपि न पठति स्म। अतः वयं गत ६ मासेषु भाजपाद्वारा उद्घाटितानि शैक्षणिकसंस्थानानि पिहितं कृतवन्तः अन्यथा शिक्षायाः स्थितिः अस्मात् अपि दुर्गता अभवत् ।रात्रौ जागृतः भूत्वा आपदः निवारणार्थं सज्जता कृतामुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहः घोषितवान् यत् २०२५ वर्षात् पूर्वं राज्यस्य सर्वेषु विद्यालयेषु शिक्षकाणां नियुक्तिः भविष्यति। प्रतिनियुक्तेः साहाय्येन कोऽपि विद्यालयः न चालयिष्यते। सुखविन्दरसिंहः अवदत् यत् सः राजनीतिं कर्तुं न आगतः अपितु व्यवस्थां परिवर्तयितुं आगतः। जनसभां सम्बोधयन् मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् भारते अनाथबालानां कृते प्रथमः कानूनः निर्मितः। यस्य अन्तर्गतं राज्यसर्वकारः अनाथबालानां सर्वव्ययः वहति। राज्ये अस्यां आपदि शतशः जनाः प्राणान् त्यक्तवन्तः । स्वस्य निवारण-आश्रयतकार्यस्य कृते काङ्ग्रेस-सर्वकारेण रात्रौ प्रातः २ वादनपर्यन्तं आपदा-निवारणस्य सज्जता कृता । केन्द्रस्य सहायतां विना राज्यस्य जनानां कृते ४३०० कोटिरूप्यकाणां सहायता प्रदत्ता।

हिमाचल में संस्कृत की प्रतियोगिताओं की तैयारी कर रहे अभ्यर्थियों के लिए पिछले 10 साल के प्रश्न पत्रों का संग्रह
कालेज कैडर के प्रश्नपत्रों सहित

पुस्तक के लिए आज ही Wts App करें
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम् 7876636263

हिम साइंस कांग्रेस एसोशिएशन (एचएससीए) इत्यस्य विज्ञानस्य प्रचारप्रसारे महत्त्वपूर्णा भूमिका- प्रो. दीपक पठानिया

हिमसंस्कृतवार्ताः- डॉ. अमित शर्मा। हिम साइंस कांग्रेस एसोशिएशन (एचएससीए) देशप्रदेशे विज्ञानस्य प्रचारप्रसाराय वचनबद्धा अस्ति। अस्मिन् क्षेत्रे च महत्त्वपूर्णा भूमिका निभालयति। संस्थायाः अध्यक्षः प्रो. दीपक पठानिया अद्य राजकीय- वरिष्ठ- माध्यमिक- पाठशाला टोरखोला इत्यत्र उक्तवान्। तेन संस्थापक्षतः काश्चन सामग्र्यः अपि विद्यालयस्य विज्ञानप्रयोगशालायै दातुं विद्यालयस्य गमनं कृतम्। तेनोक्तं यत् एचएससीए इयम् एका पंजीकृतसंस्था अस्ति, यस्याः गठनं वर्षे 2012तमे वर्षे प्रदेशस्य वैज्ञानिकेभ्यः, अध्यापकेभ्यः छात्रेभ्यश्च एकं मञ्चं प्रदाय विज्ञानं प्रोत्साहितं कर्तुं जातम्। समये समये इयं संस्था अंतार्राष्ट्रीय- राष्ट्रियस्तरीयानां गोष्ठीनां चापि आयोजनं करोति। यत्र देश-विदेशस्य वैज्ञानिकाः स्वशोधकार्यं प्रस्तुतं कुर्वन्ति। विद्यालय- महाविद्यालयस्तरे च विज्ञानं प्रोत्साहितं कर्तुम् आधारभूतसुविधाः सुदृढ़ीकरणाय अपि प्रयासः क्रियते। ध्यातव्यमस्ति यत् एतस्मात् पूर्वं एचएससीए संस्थया राजकीय- प्राथमिक- पाठशाला रेडधार, मंडी इत्येतां अंगीकृतमासीत् तत्र च मूलभूतसुविधाः सुदृढ़ीकरणेन सह छात्राः विज्ञानक्षेत्रे च स्वभविष्यं चेतुं प्रोत्साहिताः आसन्। अद्य प्रदेशस्य दुर्गमपंचायत टोरखोला इत्यत्र कार्यक्रमः अपि अस्याः श्रृंखलायाः एव भागः आसीत्। अस्मिन् अवसरे प्रो. पठानिया विद्यार्थिभिः सह वार्तालापसमये विद्यालयस्य मयूर- इको- क्लबद्वारा आयोजितायां सततविकासकार्यशालायां हरितभविष्याय ऊर्जाप्रबंधनस्य विभिन्नचुनौतिषु विशेषज्ञवार्ता कृता। तेनोक्तं यत् अस्माभिः स्वदैनिकजीवने समयप्रबंधनकाले नियमेन निजोद्देश्यप्राप्तये प्रयासः करणीयः।

संस्थायाः कोषाध्यक्षः डॉ. जगदीप वर्मा अपि अवसरेऽस्मिन् एचएससीए, एतस्याः उदेश्यानां विषये विस्तारपूर्वकम् उक्तवान्। सहैव विद्यार्थिभिः स्वदैनिकजीवने पर्यावरण-अनुकूलनियमान् आनेतुम् आग्रहः कृतः। तदनु एचएससीए इत्यस्य आजीवनसदस्यः डा. वीरेंद्रप्रतापसिंहः भौतिकविज्ञानक्षेत्रे भविष्यसंभावनासु विस्तारपूर्वकम् अवदत्। सः उक्तवान् यत् अस्माभिः वैज्ञानिकानां जीवनयात्राविषये पठित्वा तस्मात् स्ववैज्ञानिकदृष्टिकोणम् अग्रे करणीयम्।

इको क्लब इत्यस्य प्रभारी संजीवकुमारः क्लब इत्यस्य उद्देश्याः प्रकाशिताः। क्लबद्वारा आवर्षम् आयोजितानां विभिन्नगतिविधिषु संक्षिप्तप्रतिवेदनं प्रस्तुतम्। तेन कथितं यत् कार्यक्रमोऽयं विद्यालयस्य प्राचार्यः कुलदीप चंद डोगरा वर्यस्य कुशलमार्गदर्शने आयोजितः यः स्वयमपि समये समये छात्रान् पर्यावरणं स्वास्थ्यं प्रति च प्रेरयति। सः एचएससीए इत्यस्य विज्ञानप्रयोगशालायै कृतसहयोगस्य धन्यवादम् अकरोत्। अवसरेऽस्मिन् छात्र-छात्राभिः विद्यालयपरिसरं प्लास्टिकमुक्तं कर्तुं संकल्पः कृतः। अस्मिन् कार्यक्रमे विद्यालयस्य समस्तशिक्षकाः गैरशिक्षकवर्गश्चापि उत्साहपूर्वकं भागग्रहणं कृतवान्।

उज्जयिनीस्थमहर्षिपाणिनिसंस्कृतवैदिक-विश्वविद्यालये राष्ट्रियकार्यशालायाः समापनम्

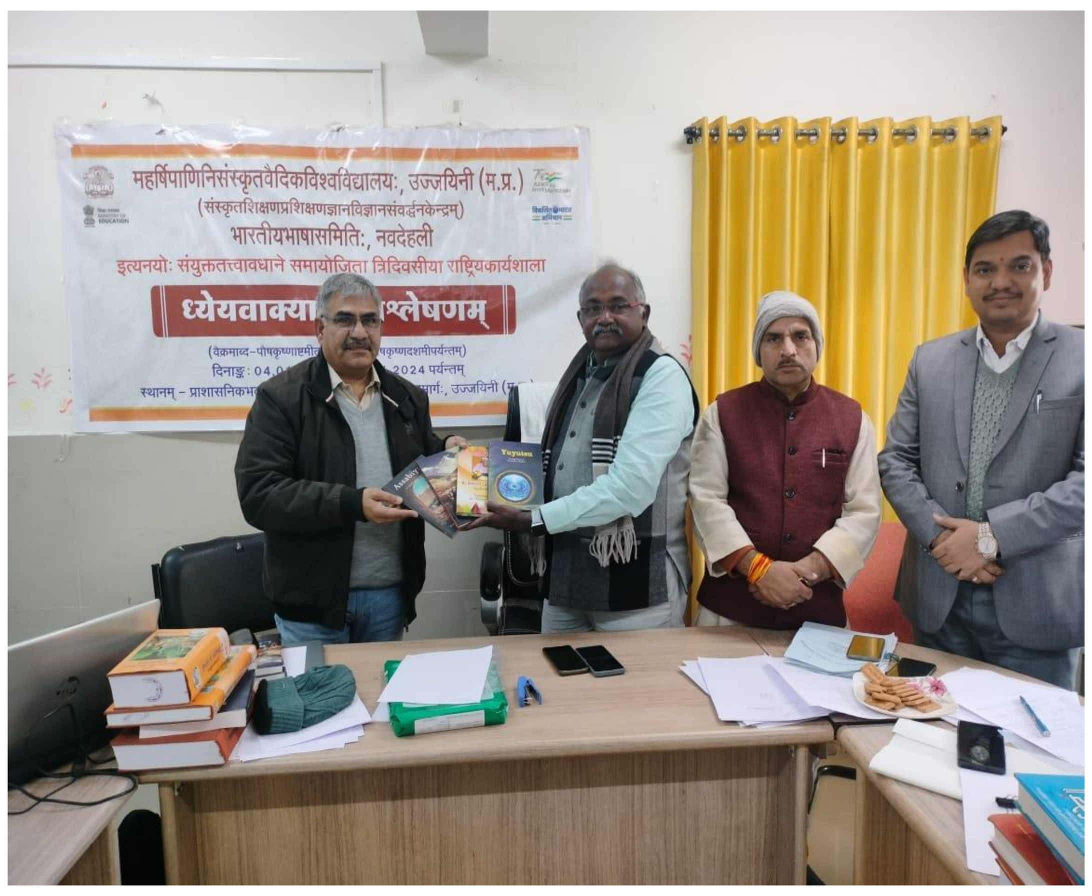

डॉ.दिनेश चौबे, उज्जयिनी । नवदेहलीस्थ भारतसर्वकारस्य शिक्षामन्त्रालयस्याधीना भारतीयभाषासमितिः, उज्जयिनीस्थमहर्षिपाणिनि संस्कृतवैदिकविश्वविद्यालयस्यसंस्कृतशिक्षणप्रशिक्षणज्ञान विज्ञानसंवर्धनकेन्द्रम् इत्यनयोः संयुक्ततत्त्वाधाने आयोजिता संस्कृतध्येयवाक्यानां विश्लेषणम् इति विषयिण्याः त्रिदिवसीयराष्ट्रियकार्यशालायाः शनिवासरे सायंकाले समापनं जातम्। कार्यशालायाः प्रतिवेदनं कार्यशालासंयोजकेन डॉ.अखिलेशकुमारद्विवेदी महोदयेन प्रस्तुतम् समापनकार्यक्रमे अध्यक्षरूपेण उपस्थितेन विश्वविद्यालयस्य कुलपतिवर्येण आचार्यविजय कुमारसीजीमहोदयेन उक्तं यत् एतादृशाः कार्यशालाः सङ्कल्पेन समर्पणेन च सम्पन्नाः भवन्ति। भारतीयभाषासमित्याः उद्देश्यानुगुणम् अस्यां कार्यशालायां विद्वद्भिः संस्कृतध्येयवाक्यानां मंथनविश्लेषणपूर्वकञ्च सरलसंस्कृतभाषया, हिन्दी- आङ्ग्ल भाषाभ्याञ्च अनुवादकार्यं सम्पादितम्। महता परिश्रमेण उत्साहेन च सर्वे अत्र भागं गृहीतवन्तः। अस्मिन्नवसरे आचार्यतुलसीदासपारौहामहोदयःविश्वविद्यालयस्य रीवापरिसरप्रभारिः विशेषरुपेण उपस्थितः आसीत् ।कार्यशालायां आचार्यः हेमन्तगेहलोतमहोदय; प्राचार्यः ,शासकीयकन्या स्नात्कोत्तरमहाविद्यालयः उज्जयिनीतः श्रीमान्सौरभकुमारः , नवदेहलीतः डॉ. उमाशंकरपुरोहितः, इंदौरतः डॉ. एसटीपीकनकवल्ली , भोपालतः ,डॉ.श्रेयस कोरान्ने, श्रीयशशर्मा , शासकीयसंस्कृत महाविद्यालयः उज्जयिनीतः अन्ये विद्वांशः पाणिनिविश्वविद्यालयस्य ये कार्यशालायां संसाधकरूपेण कार्यं संपादितवन्तः । समन्वयकः डॉ.दिनेशचौबेमहोदयः च आसीत्।

दूरदर्शनाभिनेत्री-श्वेता तिवारी गुप्तचराधिकारिण्याः भूमिकायां दृश्यते

हिमसंस्कृतवार्ताः- जगदीश डाभी मुम्बई । दूरदर्शनाभिनेत्री-श्वेता तिवारी शीघ्रमेव "पुलीस फोर्स" इति जालश्रृङ्खलायां दृश्यते। अधुना एव 'रोहितशेट्टी' इत्यस्य निर्देशने निर्मितस्य अस्याः जालश्रृङ्खलायाः पुटकं प्रदर्शितं जातम् । अस्मिन् श्रृंखलायां श्वेता तिवारी, सिद्धार्थमल्होत्रा, शिल्पा शेट्टी, विवेक ओबेरॉयः च दर्शनं दास्यन्ति । अस्मिन् जालश्रृङ्खले दृश्यमानस्य अनन्तरं श्वेता शीघ्रमेव 'रोहितशेट्टी' इत्यस्य बहुप्रतीक्षिते चलच्चित्रे 'सिंघम अगेन' इत्यस्मिन् दृश्यते। प्राप्तसमाचारानुसारं श्वेता दीपिका पादुकोणेन सह सिंघम अगेन इत्यस्मिन् श्रृंखलायां गुप्तचरपदाधिकारिणः भूमिकायां कार्यं कुर्वन्ती दृश्यते। अत्रैव 'पुलिस फोर्स' इत्यस्य विज्ञापन पुटकस्य प्रसारणकाले श्वेता सिंघम अगेन इत्यस्मिन् कथं कार्यं प्राप्तवती इति प्रकाशितवती । श्वेता अवदत् यत् 'पुलिस फॉर्स' चलच्चित्रे कार्यं कुर्वन् रोहितशेट्टी स्वस्य अग्रिमे चलच्चित्रे तस्याः भूमिकां दातुं शर्तं स्थापितवान्। शर्तानुसारं तस्य गृहात् भोजनं 'पुलिसफॉर्स' इत्यस्य नेपथ्यं प्रति आनेतव्यम् आसीत् । परन्तु तत् न कृत्वा अपि रोहितः 'सिंघम सिंघम अगेन' इत्यस्य कृते हस्ताक्षरं कृतवती ।

अभिनेत्री-सोनाक्षी सिन्हा इजिप्तदेशे (मिस्रदेशे) अस्ति

हिमसंस्कृतवार्ताः - जगदीश डाभी

मुम्बई । बॉलीवुडाभिनेत्री-सोनाक्षी सिन्हा अद्यकाले (मिस्रदेशे) इजिप्त देशे अस्ति। सोनाक्षी नववर्षात् पूर्वं मिस्रदेशं प्रति प्रस्थिता आसीत्, अद्यापि मिस्रदेशे एव अस्ति । अद्यकाले सा मिस्रदेशात् अवकाशस्य चित्राणि निरन्तरं प्रसारितं कुर्वती अस्ति । सोनाक्षी स्वस्य नूतनचित्रेषु मिस्रदेशस्य लक्सरनगरे दृश्यते। चित्र प्रसारितं कुर्वन् सोनाक्षी एतां सूचनां दत्तवती अस्ति। सोनाक्षी चित्रैः सह लिखितवती यत्, "लक्सर! नृपानाम् उपत्यका, राज्याः हत्शेप्सुत इत्यस्याः च मन्दिरम्" इति । भवद्भ्यः वदामः यत् सोनाक्षी अन्तिमे समये "डबल एक्सएल" इति चलच्चित्रे २०२२ तमे वर्षे दर्शनं दतवती ।अस्य चलच्चित्रस्य अनन्तरं २०२३ तमे वर्षे "दहाद" इति जालश्रृङ्खलायां सोनाक्षी दर्शन कं दतवती । अधुना च अस्मिन् वर्षे सा अक्षयकुमारेन, टाइगर श्रॉफेन च सह "बड़े मियां छोटे मियां" इति चलच्चित्रे द्रष्टुं गच्छति। एतत् चलच्चित्रम् अप्रैल मासस्य १०-दिनाङ्के प्रदर्शितं भविष्यति।

कोऽहम्--३

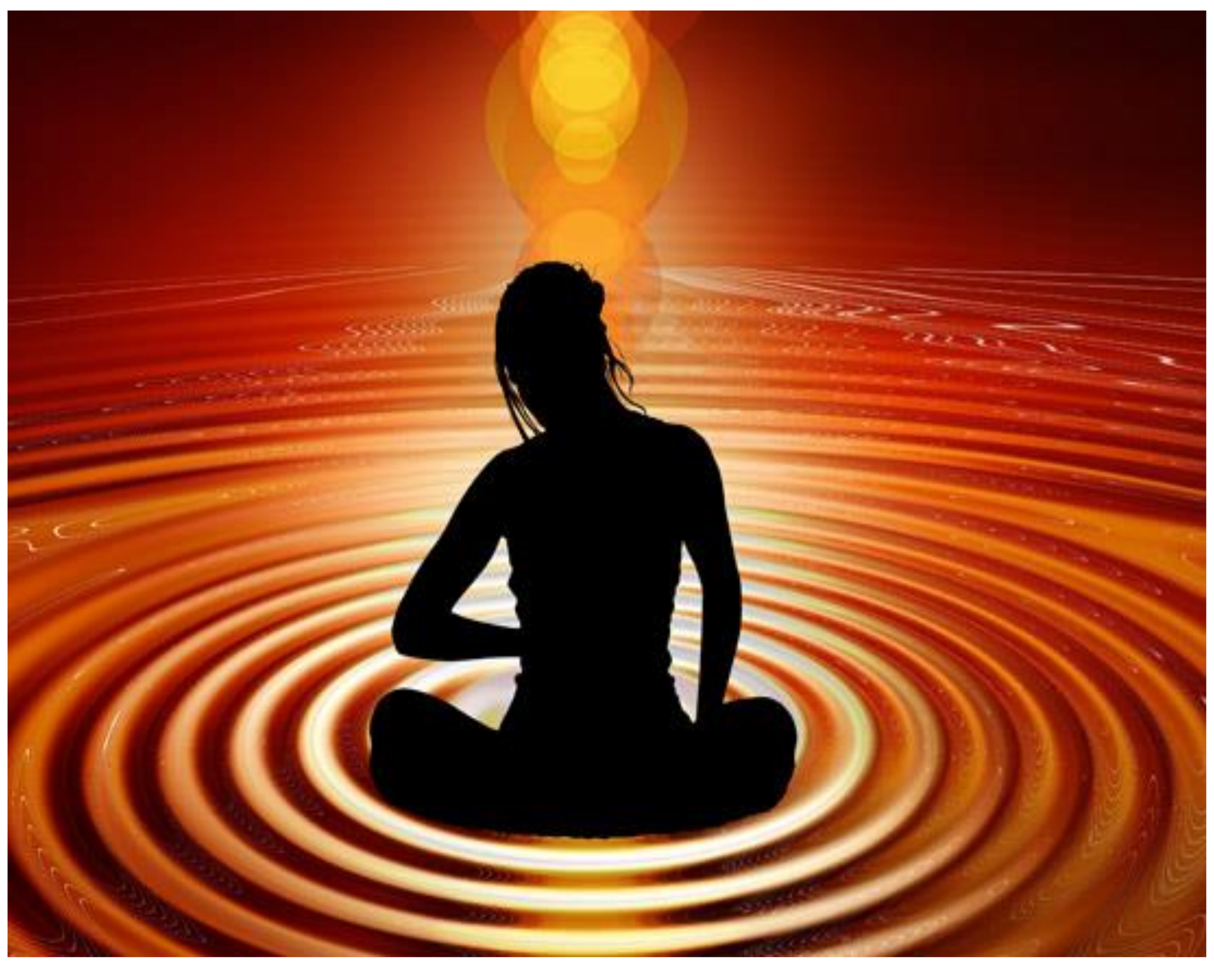

(रमणमहर्षेः Who Am I ?
इत्यस्य लघुग्रन्थस्य संस्कृतानुवादः)

७) दृश्यमानस्य जगतः निरासः कदा भवेत्?

यदा सर्वेषां बोधानां क्रियाणां च कारणीभूतं मनः शान्तं भवेत् तदा समस्तं जगत् निरस्तं भवेत्।

८) मनसः किं स्वरूपम्?

यत् मनः इत्यभिधीयते तत् आत्मनि विद्यमाना काचित् विस्मयकारिणी शक्तिः। सा सर्वेषां विचाराणां जनयित्री। विचारान् विहाय मनोनामकं पृथक् किञ्चिद्वस्तु न अस्ति। अतः विचाराः एव मनसः स्वरूपम्। विचारान् विहाय जगन्नामकं पृथक् वस्तु स्वातन्त्र्येण न विद्यते। सुषुप्तौ विचाराः न विद्यन्ते तेन तत्र जगतः अपि अभावः अस्ति। जाग्रत्स्वप्नयोः विचाराः उद्भवन्ति तदा एव जगतः अपि उद्भवः भवति। यथा ऊर्णनाभिः स्वस्य शरीरात् सूत्रं सृजति पुनश्च स्वशरीरे उपसंहरते तथैव मनः स्वस्मात् जगत् सृष्ट्वा पुनः स्वस्मिन्नेव उपसंहरते।

यदा मनः आत्मनः बहिरायाति तदा जगत् प्रत्यक्षीभवति अतः यदा जगत् सत्यत्वेन भासते तदा आत्मा प्रत्यक्षः न भवति। तद्विपर्ययेण च यदा आत्मा साक्षाद्भवति तदा जगतः प्रतीतिः न भवति।

यदि मनुष्यः नैरन्तर्येण मनसः स्वरूपं विचारयति तर्हि तन्मनः नाशं याति केवलम् आत्मा च अवशिष्यते। मनसः अवस्थितिः सर्वदा कस्यचित् स्थूलवस्तुनः आलम्बनम् अपेक्षते यतः मनः कैवल्येन स्वातन्त्र्येण वा स्थातुं न शक्नोति। एतत् मनः एव लिङ्गदेहः अथवा जीवः इति कथ्यते।

९) कः एषः विचारमार्गः मनसः स्वरूपस्य अवगमनार्थम्?

शरीरे यत् "अहम्" इति भानम् उदेति तदेव मनः। यदि विचारयामः अस्मिन् शरीरे कुत्र वा एषः "अहम्" प्रथमम् आविर्भवति, तर्हि "हृदये" इति उत्तरं लभ्यते। अतः हृदयम् मनसः उद्गमस्थानम्। यदि मनुष्य सातत्येन "अहम्, अहम्" इति चिन्तयेत् तर्हि सः तम् उद्गमस्थलं प्रति नीतो भवति। मनसि उत्पद्यमानेषु सर्वेषु विचारेषु "अहम्" इति प्रथमो विचारः। तस्य उदयात् अनन्तरमेव इतरे विचाराः उद्भवन्ति। उत्तमपुरुषवाचकस्य सर्वनाम्नः पश्चादेव मध्यमप्रथमपुरुषवाचके सर्वनाम्नी प्रादुर्भवतः।

१०) तन्मनः कथं शान्तं भवेत्?

कोऽहम् इति विचारणया। एषः कोऽहम् इति विचारः अन्यान् सर्वान् विचारान् नाशयेत्। पुनश्च यथा ज्वलदङ्गाराणाम् उन्मथनाय उपयोजितं काष्ठम् अन्ते स्वयमेव अग्नौ भस्मसात् भवति तथा अन्ते एषः कोऽहम् इति विचारः अपि स्वयमेव नाशं याति। तदा आत्मबोधस्य उदयः भवति।

११) कः मार्गः कोऽहम् इत्यस्य विचारणायाः नैरन्तर्येण अवलम्बनाय ?

यदा यदा विचाराः मनसि उद्भवन्ति तदा तदा मनुष्यः तेषाम् अनुगमनम् अकृत्वा पृच्छेत् "एते कस्य विचाराः?" इति। कियन्तः विचाराः मनसि उद्भवन्ति तन्न विचार्यम्। यदा यदा कश्चन विचारः उद्भवेत् तदा तदा यदि "कस्य एषः विचारः?" इति पृच्छा भवेत् तर्हि "मम" इति उत्तरम् उदीयात्। पुनश्च मनुष्यः "कोऽहम्?" इति पृच्छेत् तर्हि मनः तस्य उद्गमस्थानं प्राप्नोति; सः उद्भूतः विचारश्चापि शान्तः भवति। एतस्य पौनःपुन्येन अभ्यासात् मनः स्वस्य उद्गमस्थाने एव स्थातुम् कौशलं प्राप्नुयात्।

यदा एतत् सूक्ष्मं मनः मस्तिष्कमार्गेण ज्ञानेन्द्रियाणां द्वारेण वा बहिः गच्छति, तदैव स्थूलनामरूपाणि दृग्गोचराणि भवन्ति। यदा तत् हृदयस्थाने एव तिष्ठति तदा नामरूपाणि विलीयन्ते। मनसः बहिर्गमनस्य निषेधः तथा च तस्य हृदये निरोधः एव अन्तर्मुखता। तस्मै बहिर्गमनाय अनुमतिदानमेव बहिर्मुखता।

एवं यदा मनः हृदये एव तिष्ठति तदा एषः सर्वविचाराणाम् स्रोतोरूपः "अहम्" इति विचारः अपि नश्यति , शाश्वतः आत्मा च प्रकाशितो भवति। मनुष्यः यत्किमपि कुर्यात् नाम सः तत् एनम् अहंभावं त्यक्त्वैव कुर्यात्। यदि एतेन प्रकारेण मनुष्यः वर्तते तर्हि सर्वमेव शिवस्वरूपम् इति प्रतीतिः भवति।

१२) मनसः शमनाय अन्ये केचन मार्गाः न सन्ति किम्?

कोऽहम् इति पृच्छाकरणं विहाय न कोऽपि अन्यः पर्याप्तमार्गः। अन्यैः साधनैः यदि मनसः निरोधं कर्तुं प्रयत्येत तर्हि किञ्चित्कालं मनः निरुद्धम् इति भासेत तथापि तत् पुनः बहिः यायात् एव।

श्वासप्रश्वासनिरोधात् अपि मनसः शमनं भवति तथापि यावत् श्वासनिरोधः तावत्कालमेव मनसः निरोधः भवति। श्वासस्य पुनश्चलनेन मनः अपि चलनम् आरभते पूर्वसंस्कारैः प्रेरितं च सर्वत्र भ्रमणं करोति यतः मनसः श्वासस्य च एकमेव उद्गमस्थानम्। विचारः यथार्थतया मनसः स्वरूपमेव। "अहम्" इति मनसः प्रथमः विचारः। स एव अहङ्कारः इति कथितः। अहंविचारस्य उद्भवः यस्मात् भवति ततः एव श्वासः उद्भवति। अतः यदा मनः शान्तं भवति तदा श्वासस्य अपि निरोधः भवति तद्विपर्ययेण च यदा श्वासः निरुध्यते तदा मनः अपि शान्तं भवति। तथापि सुषुप्तावस्थायां यद्यपि मनः शमनं याति तथापि श्वासः स्थगितः न भवति। एतत् शक्यं भवति "एतत् शरीरं सुरक्षितं तिष्ठतु अन्ये च एतत् मृतम् इति मा चिन्तयेयुः" इति ईश्वरेच्छया। तथापि जाग्रदवस्थायां समाधौ च मनसि शान्ते श्वासः निरुद्धः भवति यतः श्वासः मनसः स्थूलं रूपमेव।

आ मरणात् मनः शरीरे श्वासप्रश्वासगतिं रक्षति। यदा शरीरं मृतं भवति तदा मनः तेन सह श्वासं गृहीत्वा प्रयाति। तस्मात् श्वासस्य निरोधाय क्रियमाणः प्रयासः (प्राणायामः) मनसः शमनस्य (मनोनिग्रहस्य) साधनम्। तथापि तेन मनः नष्टं न भवति। प्राणायामस्य अभ्यासः, ईश्वरस्य रूपाणां ध्यानं, मन्त्रजपः आहारनियमनं एते केवलं मनसः शमनार्थं सहायकाः भवन्ति। ईश्वरस्य रूपाणां ध्यानेन, मन्त्रजपेन, मनः एकाग्रं भवति। भ्रमणं मनसः प्रवृत्तिरेव। यथा गजस्य शुण्डायां काचित् भारवती लोहशृङ्खला स्थापिता चेत् सः गजः अन्यत्सर्वं परित्यज्य शुण्डया तामेव शृङ्खलां परिष्वज्य गमनं कुर्यात् तथैव मनः यदा एकेनैव नाम्ना रूपेण वा व्यापृतं भवति तदा तत्केवलं तमेव नाम वा रूपं वा गृहीत्वा तिष्ठति। यदा मनः अगणितविचाररूपेण विस्तारं याति तदा प्रत्येकं विचारः दुर्बलायते। तथापि यदा यदा विचाराः अपगच्छन्ति तदा तदा मनसः ऐकाग्र्यं सामर्थ्यं च वृद्धिं याति। एतादृशस्य मनसः कृते आत्मविचारः सुकरः भवति। सर्वेषु नियमेषु मितप्रमाणेन सात्विकान्नभक्षणस्य नियमः श्रेष्ठतमः। एतस्य नियमस्य अनुपालनेन मनसः सत्त्वगुणः वृद्धिं याति, येन आत्मविचारः सुकरः भवति।

श्री.अभिजित्-तोडकरः
सुभाषितशिक्षणप्रमुखः संस्कृतभारती,
पश्चिममहाराष्ट्रप्रान्तः

विश्वस्य प्रथमो
भारतीयविज्ञानी आर्यभट्टः

भारते त्यागः तथैव ज्ञानं प्रशस्यते । वेदः ज्ञानविज्ञानस्वरूपः, अतो विश्वे विज्ञानिनो वेदम् आधारीकृत्य नूतनवस्तूनाम् आविष्कारं कुर्वन्तः सन्ति परम्परया । यद् विशेषज्ञानं तदेव विज्ञानम् आख्यायते ।

ज्ञानविज्ञानक्षेत्रे भारतं हि विश्वगुरुः स्यात् पूर्वत एव । एवं भारते कश्चन प्रथमो विज्ञानी, एवं गणितज्ञो जातः, यश्च आर्यभट्टः इति नाम्ना विश्वप्रसिद्धो वर्तते ।

गुप्तयुगे पाटनायाः कुसुमपुरे ४७५ ख्रीष्टाब्दस्य १३ अप्रैल-दिनाङ्के विश्वस्य प्रथम-विज्ञानिनः आर्यभट्टस्य जन्म अभूत् । सः ग्रहनक्षत्राणां गतिविधेः निर्धारणम् अकरोत् । तेन हि प्रमाणीकृतं यत् 'ग्रहणम्' इति न कदापि राहुकेतुनामकयोः राक्षसयोः ग्रासकारणतः सम्भवति इति । असाधारणप्रतिभायाः अधिकारी आर्यभट्टः चन्द्रः, सूर्यः, पृथिवी च इत्येतेषां परमायुरपि निर्धारितवान् आसीत् । स ज्योतिर्वित्, गणितज्ञः, विज्ञानी, एवं बीजगणितस्य जन्मदाता आसीत् ।

आर्यभट्ट इदंप्रथमतया उद्घोषितवान् यत् पृथिवी गोलकारिका, या स्वमेरुदण्डम् अवलम्ब्य परित आवर्तते इति । तदानीन्तने काले हि न, अपितु अद्यापि सामाजिका विश्वसेयुर्यत् ग्रहणसमये जनाः चन्द्रसूर्ययोः दर्शनं न कुर्युः, खाद्यग्रहणं जलग्रहणादिकमपि त्यजेयुरिति । एतस्य कारणं राहुकेत्वोः ग्रासकारणतो हि चन्द्रग्रहणं सूर्यग्रहणं वा सम्भवतीति जनानां विश्वासः। परम् आर्यभट्टः प्रमाणीकृतवान् यत् तत्केवलम् अन्धविश्वास एवेति । पृथिव्या एवञ्च चन्द्रस्य छायाकारणतो हि ग्रहणं सम्भवतीति । परन्तु परम्परागतं धर्मीयपक्षमपि निराकर्तुन्तु न शक्यते केनापि इत्यपि सत्यमेव

आर्यभट्टो ग्रन्थद्वयं रचितवान् - आर्यभट्टीयम्, तन्त्रञ्च ।

ताभ्यां ग्रन्थाभ्यां सः पृथ्वी, चन्द्रः, सूर्यः, माध्याकर्षणमं, ग्रहणं, बीजगणितम् इत्यादीनां स्थितिं सम्यक् प्रतिपादितवान् आसीत् । तस्य मतानुसारं सूर्यः पृथ्व्याः अपि लघीयान्, परन्तु कालान्तरे तन्मतं खण्डितम् । पृथ्व्याः आयुष्कालो गणयितुं शक्यः, परन्तु सूर्यस्य न । कारणं सूर्यो ज्वलन् ज्वलन् नूतनाकृतिं लब्धुं शक्नुयात् । तस्यमतं यत् पृथिव्याः, चन्द्रस्य च स्वकीयः प्रकाशो नैव स्यात्, अतः सूर्यतो हि तौ तत्स्वीकुरुतः ।

आर्यभट्टः प्रथमतः पलः, अनुपलः, निमेषः, होरा, दिनं, मासः, संवत्सरः इत्यादिसमयकालं निर्धारितवान् आसीत् । माध्याकर्षणशक्ति-विषयिणी व्याख्या तस्य भिन्ना । न्यूटनो यदा माध्याकर्षणशक्तिम् आविष्कृतवान्, ततः शतशो वर्षाणि पूर्वं हि अर्थात् चतुर्थशतिकायां आर्यभट्टेन तदुद्घोषितमासीत् । विश्वस्य सर्वप्रथमः, विज्ञानस्य आदिगुरुः आर्यभट्टो विश्वे चिरञ्जीविष्यतीति शुभम् ।

✍असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

धौतवस्त्रं धृत्वा भोपाले क्रिकेट्-प्रतियोगिता चर्चायाः विषयः

हिमसंस्कृतवार्ताः, डॉ प्रतीक साठे नवी मुंबई। प्रतिवर्षमिव अस्मिन् वर्षे अपि मध्यप्रदेशस्य राजधानी भोपाले संस्कृति -बचाओ इत्यस्य मञ्चस्य आश्रयेण अद्वितीयक्रिकेटस्पर्धायाः आयोजनम् अभवत्। एषा क्रिकेट् स्पर्धा जनवरी ८ दिनाङ्कपर्यन्तं भविष्यति।

अस्यां स्पर्धायां वैदिकब्राह्मणाः धौतवस्त्र-निचोलं च धृत्वा क्रिकेट्-क्रीडां कुर्वन्ति । विशेषः अस्ति यत् स्पर्धायाः भाषणमपि संस्कृतभाषायाम् एव क्रियते। आयोजनसमितिः विजेता दलं रामलला दर्शनार्थं अयोध्यां प्रेषयिष्यति।

संस्कृति बचाओ मञ्चस्य अध्यक्षः चन्द्रशेखर तिवारी अवदत् यत् प्रतिवर्षमिव अस्मिन् वर्षे अपि अङ्कुरक्रीडाङ्गणे महर्षिमैत्रीक्रीडाप्रतियोगितायाः आयोजनं क्रियते। प्रतियोगितायां १२ दलाः भागं गृह्णन्ति। दीपप्रज्वलनेन वैदिकमन्त्रपाठेन च स्पर्धायाः आरम्भः अभवत् । अस्मिन् प्रथमपुरस्कारः, द्वितीयपुरस्कारः, स्पर्धापुरुषः इत्यादयः पुरस्काराः प्राप्यन्ते।